

KIESRAAD

GESCAND 0 4 AUG 2004

Datum
22 juli 2004

Ons kenmerk
2004-000007305

Onderdeel
Kiesraad

Inlichtingen
drs. E.H. Wijnmaalen
T (070) 426 8566
F (070) 428 7670

Uw kenmerk

Blad
1 van 3

Aantal bijlagen
0

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag
Kamer H 1016

Onderwerp
Stemmachines

Geachte heer ,

Uw brief van 16 juni 2004 is hier in goede orde ontvangen op 20 juni 2004. Door de drukte rondom de verkiezingen heeft de beantwoording van uw brief wat langer geduurd dan gebruikelijk. Mijn excuses hiervoor.

In uw brief refereert u aan een aantal onregelmatigheden die zich met stemmachines in Tilburg en Rotterdam bij de afgelopen verkiezing van het Europees Parlement zouden hebben voorgedaan. De Kiesraad heeft geen inzicht in de door u genoemde gevallen en kan derhalve hieromtrent geen uitspraken doen. De Kiesraad heeft hiertoe ook niet de mogelijkheden. Tot en met 22 juni 2004 bestond voor u de mogelijkheid deze vermeende onregelmatigheden in te brengen bij de Commissie voor het Geloofsbrievenonderzoek van de Tweede Kamer. Deze commissie bekijkt en doet verslag van zich eventueel voorgedane onregelmatigheden.

Met betrekking tot stemmachines informeer ik u over de controle van stemmachines in zijn algemeenheid waarvan de controle op uitslagen een belangrijk onderdeel is.

In de Kieswet en het Kiesbesluit zijn bepalingen neergelegd omtrent het gebruik van stemmachines bij verkiezingen: -het geheime karakter moet zijn gewaarborgd, ook indien de kiezer geen keuze wenst te maken; -de te bezigen apparatuur dient van degelijke makelij te zijn en moet door de kiezer op eenvoudige wijze en zonder gevaar voor storingen of onvolkomen werking kunnen worden bediend; -de kandidatenlijsten, het aan elke lijst toegekende nummer en de aanduiding van de politieke groepering, moeten op duidelijke wijze kunnen worden vermeld; -de kiezer moet zijn stem slechts éénmaal kunnen uitbrengen en moet de gelegenheid krijgen een gemaakte vergissing te herstellen (artikel J 33 van de Kieswet)

Datum
22 juli 2004

Ons kenmerk
2004-000007305

Onderdeel
Kiesraad

Blad
2 van 3

In een ministeriële regeling, de 'Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997' worden deze bepalingen verder neergelegd en uitgewerkt. Bij de regeling is een heel scala aan technische eisen en voorwaarden. De goedkeuring is als volgt ingericht. Indien een fabrikant een machine op de markt wil brengen, dient hij eerst een prototype te laten keuren. TNO is de aangewezen keuringsinstantie. Zo wordt er bijvoorbeeld onder andere getest of bij een storing de stemmen worden opgeslagen. Dat is een onderdeel van de zogenaamde robuustheidstest. Wanneer het prototype voldoet aan alle eisen en voorwaarden, wordt de productie gestart. Hier volgt dan een 1 uit 10 keuring. De gefabriceerde machines moeten voldoen aan de eisen en overeenkomen met het goedgekeurde prototype. Als hieraan ook goedkeuring wordt verleend, worden de keuringsrapporten naar het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties gezonden. Het is uiteindelijk de minister die goedkeuring geeft aan het gebruik van bepaalde stemmachines bij verkiezingen. Zonder die goedkeuring mogen machines niet worden ingezet.

Wanneer de machines eenmaal zijn ingezet wordt er eens in de vier jaar een steekproef gehouden om te testen of de machines nog steeds voldoen aan de verschillende eisen en voorwaarden. De gemeente en het stembureau controleren op hun beurt de stemmachines, voordat zij (weer) worden ingezet bij verkiezingen.

Een controle voor de kiezer zelf, is het in beeld verschijnen van de naam van de gekozen kandidaat en partij alvorens er tot 'bevestigen' overgegaan kan worden. Na afloop van een stemmingsdag wordt de computer 'uitgelezen' en rolt de uitslag van die stemmachine op papier uit de machine. Gecontroleerd wordt of het aantal stemmen overeenkomt met het aantal oproepkaarten/volmachten dat is ingeleverd bij het stembureau. Iedere kiezer mag hierbij aanwezig zijn.

Mocht er toch een storing zijn, wat in de praktijk eigenlijk niet voorkomt, is zoals neergelegd in de 'Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997' binnen zeer korte tijd hulp van de fabrikant aanwezig en kan een nieuwe stemmachine worden ingezet. Reeds uitgebrachte stemmen gaan hierbij overigens niet verloren.

Tegen eventueel geuite waardeoordelen door stembureauleden in een stembureau had op de dag van stemming bezwaar gemaakt kunnen worden bij het betreffende stembureau. Zo'n bezwaar wordt opgenomen in het proces verbaal van dat stembureau, welke vervolgens weer bekeken wordt door de al eerder genoemde Commissie voor het Geloofsbrievenonderzoek van de Tweede Kamer. Ook had dit bezwaar rechtstreeks bij deze Commissie ingebracht kunnen worden.

Voor wat betreft uw opmerkingen over de Stemwijzer en een vermeend gebrekkig optreden van Nederlandse politiekorpsen in de aanloop naar de verkiezingen verwijst ik u naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Datum
22 juli 2004

Ons kenmerk
2004-0000007305

Onderdeel
Kiesraad

Blad
3 van 3

Voor uw opmerkingen met betrekking tot zendtijd verwijs ik u naar het
Commissariaat van de media.

Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en ben graag bereid e.e.a.
omtrent stemmachines mondeling toe te lichten.
Bijgaand treft u de 'Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines 1997'
aan.

Hoogachtend,

blz
Mr. A.F. Hendriks
adjunct secretaris van de Kiesraad